

*Електронний варіант
розширеного плану-конспекту лекцій з
Туристичного країнознавства
(20 годин)*

Лекція №1
Країнознавство як наукова дисципліна.
(2 год.)

План

1. Функції і завдання туристичного країнознавства.
3. Регіон як основний об'єкт дослідження в країнознавстві.
4. Принципи туристичного країнознавства.
5. Підходи і концепції туристичного країнознавства.

Література:

Вишневська О.О. Туристичне країнознавство: підручник / О.О. Вишневська, А.Ю. Парфіненко, В.І. Сідоров. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. – 594 с.

Географія міжнародного туризму: Страны СНГ й Балтии: Учеб. пособие / Авт.-сост. Л.М. Гайдукевич, С.А. Хомич, Я.И. Аношко и др. – Мн.: Аверсэв, 2004. – 252 с.

Головченко В. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія: навч. посібник / В. Головченко, О. Кравчук. – К.: Нічлава, 2006. – 336 с.

Масляк П.О. Країнознавство : підруч. для студ. та викл. вищ. навч. закл. / П. О. Масляк. – К.: Знання, 2008. – 292 с.

Модернізація туризмознавства: теорія і практика партнерства: монографія / За ред. Г.П. Скляра. – Полтава: ПУЕТ, 2015. – 250 с.

Стафійчук В.І. Туристичне країнознавство: туристичні ресурси світу. Європа, Азія, Австралія та Океанія : [навч. посіб.] / В. І. Стафійчук, О. Ю. Малиновська. – К. : Альтерпрес, 2009. – 427 с.

Туризм в умовах глобалізації: особливості та перспективи розвитку [Текст] : монографія / за ред. М. О. Кизим, В. Є. Єрмаченко. – Х. : ІНЖЕК, 2012. – 472 с.

1. Функції і завдання туристичного країнознавства.

Туристичне країнознавство є наукою і навчальною дисципліною, яка комплексно вивчає країни і регіони світу, досліджує, систематизує й узагальнює дані про їхню природу, населення, внутрішні просторові відмінності в контексті туристичної діяльності.

Об'єктом вивчення туристичного країнознавства є країни як основні одиниці сучасної соціально-політичної організації світу, а також їх великі частини (райони, штати, області, провінції) і різні міждержавні регіональні та глобальні угруповання.

Предметом туристичного країнознавства є країни і регіони світу як єдині системи, що складаються з різнорідних, але взаємопов'язаних елементів, які діють як єдине ціле у світовій політичній сфері.

Функції туристичного країнознавства:

- Світоглядно-просвітницька
- Методологічна
- Конструктивно-дослідницька
- Інформаційно-популяризаторська
- Дидактична

Завдання туристичного країнознавства – створення “образу місцевості” для пробудження інтересу до неї, бажання особисто побачити відтворене у країнознавчому дослідженні.

2. Регіон як основний об'єкт дослідження в країнознавстві.

Поняттю “регіон” приділяється багато уваги й у сучасній вітчизняній економічній, географічній і містобудівній літературі. Найчастіше вживаними критеріями для формування поняття “регіон” є:

- географічні (розташування, величина території і кількість населення);
- виробничо-функціональні (специфіка переважних видів діяльності);
- містобудівні (характер забудови об'єктів виробничої діяльності, житла й обслуговування);
- соціологічні (норми спілкування, поведження).

Така розмаїтість критеріїв утрудняє повне розкриття сутності регіону в одному визначенні. Адже регіон повинен розглядатися одночасно і як елемент територіальної організації національного господарства, і як елемент системи розселення, і як елемент соціальної організації суспільства — місця всіх сфер життєзабезпечення й життєдіяльності людини.

Як соціально-економічна система регіон може бути представлений сукупністю п'яти основних підсистем, до яких відносяться: системовідтворююча база, системообслуговуючий комплекс, екологія, населення, інфраструктура ринку.

Отже, ґрунтуючись на вищесказаному, можна взяти за основу наступне визначення регіону. Регіон – це територія у межах адміністративних кордонів країни, що характеризується: комплексністю, цілісністю в

спеціалізації і керованістю, тобто наявністю політико-адміністративних органів керування.

Регіон можна вважати реально існуючим, якщо він формує організаційну основу для економіки. У загальному значенні можна припустити, що економічний регіоналізм являє собою сукупність процесів відтворення, що базуються на специфіці територіальної структури економіки, культурних форм, природних і трудових ресурсів. Становлення цілісних механізмів і структур відтворення у процесі розвитку породжує регіони різного рівня складності, які можуть локалізуватися на тих або інших ділянках території.

Цілі регіональної політики співвідносяться із системою цінностей, що змінюється. У зв'язку з переходом до інформаційної цивілізації суспільство рухається до загальнолюдських цінностей. Регіональна політика оптимальна тільки у тому випадку, коли громадяни мають правову рівність, коли їх соціокультурний, економічний і політичний статуси не залежать від місця їх проживання (у тому або іншому регіоні, у центрі або провінції), рівність охоплює найрізноманітніші сфери соціального простору.

Узагальнюючи усе вищевикладене можна зробити висновок, що поняття “регіон” відбиває різні сфери життя. Недарма нова галузь наукового й освітнього значення, створена часом, регіонознавство вивчає специфіку соціально-економічного, політичного, природного, екологічного розвитку територіальних утворень, іменованих регіонами. Формування й проведення в життя регіональної політики, безумовно, вимагає враховувати й інші фактори регіоналізму: етнічний, демографічний, конфесіональний.

Предметом країнознавства є країни і регіони світу як єдині системи, що складаються з різноманітних, але взаємопов'язаних елементів, які діють як єдине ціле на світовій політичній арені. Країнознавство інтегрує в собі універсальні знання про країни, відображаючи цілісну картину буття основних одиниць соціально-політичної організації світу. Системною універсальністю предмета країнознавства є наступні твердження:

- всі сфери функціонування суспільства будь-якої країни є тісно взаємопов'язаними між собою;
- неможливо отримати цілісної картини тієї чи іншої держави або регіону при вилученні того чи іншого її елемента (сфери, регіону);
- велике значення має взаєморозміщення країн і регіонів стосовно одне одного у географічному (геополітичному) просторі;
- країни і міждержавні утворення існують у часту, який разом з простором визначають буття людей, народів і суспільств;
- будь-яка система (країна) складається з підсистем нижчого ієрархічного рівня, до яких переважно належать територіально-управлінські системи (штати, губернії, області, провінції тощо);

- функціонування територіальних утворень (країн і регіонів) відбувається постійною зміною їх станів унаслідок як внутрішньої, так і зовнішньої взаємодії елементів [Масляк, 2008].

Конкретними об'єктами дослідження країнознавства є галузеві (територіальні) чи просторово-територіальні форми організації країн загалом, чи окремих їх частин.

3. Принципи туристичного країнознавства

Більшість дослідників специфічним методом дослідження вважає хорологічний (просторовий), тоді як в істориків провідний метод - хронологічний (часовий). Це різні способи опису об'єктів дослідження, хоча, можна об'єднати підходи, тому що хорологічні умови є обов'язковими, але недостатніми для визначення явища, що розглядається.

Хорологічний метод об'єднує всі географічні науки. Отже, усі географи схильні вважати хорологію наукотворчим фактором.

Хорологічний принцип отримав широке поширення на початку ХХ ст., в основному завдяки праці німецького географа А. Геттера "Географія, її історія, сутність і методи", виданій в Німеччині в 1927 р.

Хорологічний принцип тісно пов'язаний з принципом комплексності країнознавчого дослідження. Комплексність означає всебічне вивчення конкретної території. Одна з особливостей підходу до вивчення предмету країнознавства полягає в тому, що для його пізнання необхідно охопити, досліджувати всі його сторони, усі взаємозв'язки.

Одним з основних принципів країнознавства є екологічний принцип. Географічне мислення враховує взаємозв'язок соціально-економічних об'єктів з географічним середовищем.

На сьогодні екологічний імператив є очевидним. Вирішувати потрібно не тільки проблему раціонального використання природних ресурсів, але й проблеми оптимізації середовища перебування людини, естетизації простору країни.

В країнознавстві дуже важливо вміти виявляти взаємозв'язки природного середовища з особливостями господарства, розселення, способу життя.

Одним з провідних принципів, покладених у метод країнознавства є гуманістичний, котрий акцентує увагу на розвитку людини як мети, досліджуючи такі сфери людської діяльності як соціальну, політичну та культурну. Сьогодні значна увага приділяється гуманістичному принципу, про що свідчить поява нових напрямків - географії послуг, рекреаційної географії, культурної географії, а також вивчення умов і способу життя

населення в рамках країнознавства.

4. Закономірності туристичного країнознавства.

Закономірність неминучого розпаду імперій. За цією закономірністю будь-яка багатонаціональна імперія неминуче приречена на розпад. За цією закономірністю імперія на початку свого існування зростає поступово. З часом територіальна експансія стає все стрімкішою. Згодом темпи загарбання нових територій, народів і країн уповільнюються. На цій стадії імперія досягає стану "насичення" і втрачає стабільність. Після гострої кризи імперія починає розпадатися, але можливе її короткочасне відновлення. Врешті-решт імперія остаточно і назавжди розпадається з утворенням нових країн.

Прикладом даної закономірності є розпад великих багатонаціональних імперій: Римської, Османської, Британської, Радянського Союзу тощо.

Закономірність зростання кількості країн на політичній карті світу полягає в поступовому збільшенні кількості незалежних держав. Ця закономірність теж має фактологічне підтвердження в просторі і часі. У XIX ст. у світі було близько 50 країн. З часом їх кількість зросла до 100, 150, сьогодні ця цифра сягає двохсот. Кількість країн на політичній карті світу буде зростати і в майбутньому.

Закономірність створення національних держав виявляється в бажанні будь-якої нації створити незалежну державу. З цією метою нація мобілізує всі наявні в неї ресурси, аж до ведення перманентних воєн. Наприклад, бездержавні курди, будучи доволі численним народом, продовжують боротьбу за створення власної національної держави. Ця боротьба, то стихаючи, то знову наростаючи, триває вже не одне століття.

Так як на сучасній політичній карті налічується близько 200 країн, а всього на нашій планеті понад 5000 народів, можна передбачити у XXI ст. загострення національно-визвольної боротьби. Це пов'язано насамперед з тим, що без створення власної держави жодна нація не може повністю самореалізуватися.

Закономірність геополітичного маятника історії. За цією закономірністю, яку ще можна назвати закономірністю історичної справедливості, через значний час починається відродження знищених, захоплених, сплюндрованих національних держав і створення ними цивілізацій та культур. Звичайно, це не стосується багатонаціональних імперій, а саме національних утворень, які існували в минулому.

Лекція №2. Країнознавство у сфері туризму. (2 год.)

План

1. Особливості та специфіка туристичного країнознавства.
2. Система країнознавчої інформації.
3. Типова програма країнознавчого дослідження.

Література:

Вишне夫ська О.О. Туристичне країнознавство: підручник / О.О. Вишне夫ська, А.Ю. Парфiненко, В.І. Сiдоров. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. – 594 с.

Головченко В. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія: навч. посiбник / В. Головченко, О. Кравчук. – К.: Нічлава, 2006. – 336 с.

Масляк П.О. Країнознавство : підруч. для студ. та викл. вищ. навч. закл. / П. О. Масляк. – К.: Знання, 2008. – 292 с.

Стафiйчук В.І. Туристичне країнознавство: туристичні ресурси свiту. Європа, Азія, Австралія та Океанія : [навч. посiб.] / В. І. Стафiйчук, О. Ю. Малиновська. – К. : Альтерпрес, 2009. – 427 с.

Туризм в умовах глобалізації: особливості та перспективи розвитку [Текст] : монографія / за ред. М. О. Кизим, В. Є. Єрмаченко. – Х. : ІНЖЕК, 2012. – 472 с.

1. Особливості та специфіка туристичного країнознавства.

Роль країнознавства в суспільстві визначається насамперед його просвітницьким і світоглядним значенням. Воно допомагає людині перебороти відчуження, приймає участь у створенні географічної картини свiту, виробляючи "візитні картки" країн і районів.

Важливою функцією країнознавства є інформаційна. Вона полягає у збиранні, збереженні і наданні можливостей використання відомостей про географію країни і її районів.

Знання, звичайно, коштує дорого, але незнання обходиться набагато дорожче. Комплексні характеристики країн і районів можуть бути використані в територіальних проектах, в управлінні соціально-економічним розвитком. Особливо актуальним є створення мережі автоматизованих географічних інформаційних систем (ГІС) як комплексу

найрізноманітніших, але взаємопов'язаних джерел інформації про природні, економічні, соціальні, політичні і культурологічні явища і процеси як по країні загалом, так і по окремих її районах.

Країнознавчі роботи використовуються для обґрунтування і здійснення регіональної політики, регіональних цільових програм, районного планування і т. д. Комплексний країнознавчий підхід дозволяє виявити географічну своєрідність території, що є надзвичайно важливим для районних планувань [Машбиц, 1998].

Значну роль країнознавство може відігравати в сфері зовнішніх економічних і політичних зв'язків, сприяючи підвищенню рівня їхньої компетентності й ефективності шляхом формування географічної культури влади, підприємців і дипломатів. Це особливо важливо в процесі інтеграції країни в систему світового господарства.

Рекреаційне країнознавство сприяє внутрішньому і міжнародному туризму, виступаючи основою наукового обґрунтування туристично-рекреаційного освоєння районів країни, створення повноцінних путівників, оптимізації туристичних маршрутів.

Країнознавство є складовою частиною географії як навчальної дисципліни в середній школі й у багатьох спеціальностей у вузах.

У своєму розвитку країнознавство базується на багатьох географічних дисциплінах і суміжних науках, одночасно і впливаючи на них.

У системі географічних наук воно відіграє консолідуючу роль, зберігаючи цілісність географії.

Комплексне географічне країнознавство збагачує і негеографічні науки, особливо такі як економіку, соціологію, культурологію, які усе частіше звертаються до оригінальних синтетичних країнознавчих матеріалів, поглиблюючи свої висновки просторовими варіаціями досліджуваних процесів.

2. Система країнознавчої інформації.

Критерії типізації країн світу:

1. Макроекономічні показники;
2. Рівень життя населення;
3. Структура економіки;
4. Структура експорту;
5. Продуктивність праці;
6. Самозабезпеченість продовольчими товарами;
7. Рівень стабільності політичної системи; дотримання прав людини
8. Гострота соціальних проблем.

3. Типова програма країнознавчого дослідження.

1. Вивчення географічного положення (ГП) країни. Під географічним положенням розуміється відношення даної країни до будь-яких об'єктів, узятих зовні її території, які впливають на можливості розвитку туризму. Розглянемо характеристики географічного положення країни, які найбільш суттєво впливають на розвиток туризму.
2. Територія та навколишнє середовище (простір) країни. Територія в даному випадку розглядається як площа (площина), а простір – як об'єм (як тривимірний простір), а решта всіх об'єктів і явищ розглядається усередині них. Розглянемо характеристики території та навколишнього середовища (простору) країни.
3. Природа країни. Природні умовита природні ресурси будь-якої країни є основною частиною потенціалу, що визначає можливості розвитку туризму. Розглянемо характеристики природи.
4. Народонаселення країни. Населення, виступає одночасно як частина туристичного образу приймаючої держави, що безпосередньо впливає на туристичний продукт і як учасник туристичних обмінів, чинник, що формує попит на туристичному ринку.
5. Історія країни. З погляду країнознавства в туризмі під історією розуміють знання про минулу соціальну дійсність, тобто відомості про події та звершення минулого суспільного життя народів, країн, видатних особистостей. історія країни допомагає відстежити процес культурного, етнічного розвитку, державного будівництва і так далі. Завдання студента - «прив'язати» історичні події, персонажі до визначених культурно-історичних об'єктів (а, отже, ресурсам туризму), що збереглися до наших днів.
6. Культура країни. Дати повну туристську характеристику культури будь-якої країни неможливо через складність проблеми. Тому в туристській характеристиці необхідно обмежитися її головними напрямками.
7. Політичні умови розвитку туризму. Політичні умови разом з іншими також грають важливу роль в розвитку туризму. Але їх місце в туристській характеристиці декілька скромніше: основні положення політики впливають головним чином тільки на організаційні й технологічні аспекти турбізнесу.
8. Економіка та інфраструктура країни. *Визначення ролі та значення економіки країни в світовому господарстві:* рівень економічного розвитку виражається пропорціями макрогалузевої структури, показниками внутрішнього валового продукту, рівня інфляції та ВВП.

Лекція № 3

Природно-географічна, політична, економічна та історична характеристика (2 год.)

План

1. Визначення географічного положення країни.
2. Природні умови та природні ресурси країни, що мають інтерес для туризму.
3. Вплив політичних умов в країні на розвиток туризму.
4. Входження країни в міжнародні організації і союзи.

Література:

Вишневецька О.О. Туристичне країнознавство: підручник / О.О. Вишневецька, А.Ю. Парфіненко, В.І. Сідоров. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. – 594 с.

Малахов В. Культурные различия и политические границы в эпоху глобальных миграций / В. Малахов. – М.: Новое литературное обозрение; Институт философии РАН, 2014. – 232 с.

Масляк П.О. Країнознавство : підруч. для студ. та викл. вищ. навч. закл. / П. О. Масляк. – К.: Знання, 2008. – 292 с.

Стафійчук В.І. Туристичне країнознавство: туристичні ресурси світу. Європа, Азія, Австралія та Океанія : [навч. посіб.] / В. І. Стафійчук, О. Ю. Малиновська. – К. : Альтерпрес, 2009. – 427 с.

Туризм в умовах глобалізації: особливості та перспективи розвитку [Текст] : монографія / за ред. М. О. Кизим, В. Є. Єрмаченко. – Х. : ІНЖЕК, 2012. – 472 с.

Туристичне країнознавство. Країни – лідери туризму / За ред. проф. Любіцевої О.О. – К.: “Альтерпрес”, 2008. – 436 с.

1. Визначення географічного положення країни.

Географічне положення держави - це розміщення території, країни відносно інших об'єктів, територій, акваторій, країн.

Основна ідея географічного положення як поняття полягає в розкритті територіального відношення:

- у фізико-географічному положенні - це відношення в географічній координатній сітці, в реальному фізико-географічному просторі з його природними зонами, областями, орографією, розподілом суші і моря тощо;

- в економіко-географічному положенні - це відношення до економічно значущих об'єктів;

- в соціально-географічному положенні - до соціально значущих об'єктів.

- у політико-географічному положенні - до політичних реалей. Методично це означає фіксацію і прогнозування військових, міжнародних політичних, геоекономічних, екологічних і культурологічних силових полів;

- в еколого-географічному положенні - до екологічно значущих об'єктів, зокрема до країн і регіонів, що визначають екологічну ситуацію, чи до країн і регіонів, на екологічний стан яких може впливати дана країна.

Отже, географічне положення країни можна характеризувати як положення відносно:

- 1) екватора, нульового меридіана, полюсів, тропіків і полярних кіл;
- 2) материка, частини материка чи частини світу;
- 3) океанів, морів, великих заток, проток, морських течій;
- 4) великих форм рельєфу суходолу;
- 5) кліматичних поясів, кліматичних областей, центрів високого і низького тиску;
- 6) великих рік, озер; 7) природних зон;
- 8) країн-сусідів;
- 9) ресурсно-географічного;
- 10) центрів культури, релігій, цивілізацій;
- 11) промислових, сільськогосподарських, торговельних районів;
- 12) транспортно-географічного;
- 13) військово-політичних й економічних блоків чи союзів;
- 14) вогнищ війн та інших збройних конфліктів;
- 15) держав з нестабільною економічною і політичною ситуацією;
- 16) еколого-географічного.

2. Природні умови та природні ресурси країни, що мають інтерес для туризму.

Природні умови і природні ресурси будь-якої країни є, як правило, основною складовою потенціалу, що визначає можливості розвитку туризму в країні. Для їх комплексного країнознавчого дослідження застосовується стандартний план характеристики: рельєф, клімат, води, ґрунти, рослинність, тваринний світ, природні зони і т.д. Окрім загального об'єкта дослідження, комплексне країнознавство розглядає взаємозв'язки між цілісною природою, господарством і населенням.

Природа впливає на побут і духовне життя людей, а духовне життя людей, впливає на природу країни. Природа диктує певні параметри розвитку суспільства, а суспільство, розвиваючись, дедалі більше залежить

від природи тому, що стикається з нею багатьма сторонами своєї діяльності, усе більше природних компонентів і властивостей залучає у свою діяльність і не може без них розвивати економіку. Первісна людина, наприклад, не залежала від запасів вугілля, урану, рідкісних металів, перед нею не стояли проблеми чистоти повітря, радіації. Суспільство і освоює середовище, і пристосовується до нього. При цьому аксіома полягає в тому, що взаємодія суспільства і природи не буває прямою, а змінюється через спосіб виробництва. І хоча роль природно-сировинного фактора при розміщенні підприємств традиційних галузей промисловості загалом слабшає, однак роль природного середовища зростає при розміщенні галузей новітніх технологій, чутливих до забруднення середовища.

У країнознавстві існує своя методика врахування природних чинників. Специфіка обліку результатів поелементних і покомпонентних оцінок природи, отриманих приватними географічними і негеографічними науками, полягає в пошуку узагальнених, синтетичних показників. Спробуємо проілюструвати це на прикладах.

Рельєф для країнознавця відіграє надзвичайно велику роль у господарському житті і розселенні. Без гіпсометричної і геоморфологічної карт практично не можна вивчати країну. При цьому абсолютні і відносні висоти варто аналізувати окремо. Для господарських процесів найчастіше більше значення мають відносні висоти.

Для країнознавства надзвичайно важливий комплексний підхід до оцінки природних умов і ресурсів на територіальній основі, згідно з яким, по-перше, слід враховувати межі можливого використання ресурсів (їхню ємність), перевищення яких призводить до втрати здатності природних комплексів до відновлення і до втрати відновлюваних ресурсів; по-друге, оцінка повинна враховувати функції природних комплексів, які формують середовище, бо без цього неможливим є їхнє розумне використання.

3. Вплив політичних умов в країні на розвиток туризму.

Держава може впливати на попит за допомогою ліцензування або градації з якості обслуговування. Цей захід особливо часто застосовується в готельному бізнесі, коли кількість пропонованих номерів перевершує попит і за допомогою регулювання цін уряд не може усунути цей дисбаланс. Регулювання цін є дуже непопулярною в ринковій економіці мірою, на яку уряди деяких країн все-таки йдуть, щоб стримувати вітчизняні компанії від спокуси одержання короткочасної вигоди на шкоду довгостроковим інтересам туристського бізнесу країни. Крім того, уряд, контролюючи ціни, може захистити інтереси туристів, відгородити їх від зверхвитрат і, таким

чином, підтримати репутацію країни.

Щоб регулювати попит, деякі держави вживають заходів для обмеження в'їзду туристів, наприклад, зменшують кількість віз, які видаються в країні, звідки прибувають туристи, скорочують будівництво готелів поблизу природних визначних пам'яток або закривають останні від відвідувань з метою екологічного захисту і т.д.

На відміну від управління попитом, націленим на вибір туристів і регулювання цін, державне регулювання пропозиції зв'язане з впливом на продавців туристських послуг. Для управління пропозицією держава використовує наступні методи: дослідження ринку і планування, регулювання ринку, планування і контроль за використанням землі, житлове регулювання, податки, інвестиції. Держава проводить дослідження ринку за допомогою збору статистичного матеріалу і моніторингу змін, що відбуваються в туризмі, з метою визначення вигоди і витрат туризму.

Економічним критерієм, що характеризує оптимальну роботу ринку, є поінформованість клієнтів про альтернативи, що їм пропонується. Уряд стежить за тим, щоб клієнти мали можливість вибору, були інформовані, застраховані від різного роду шахрайства з боку продавців послуг. Держава може регулювати ринок, покладаючи на продавців зобов'язання стосовно споживачів не у вигляді юридичних норм, а у вигляді правил, що мають характер умов для членства в різних туристських організаціях.

Таким чином, держава проводить туристичну політику користуючись наступними важелями: економічні, законодавчі та політичні. Держава може стимулювати розвитку туристичної сфери користуючись непрямими інструментами управління, якими є: продаж або оренда землі або інфраструктури за ціною нижче ринкової, податкові пільги, захист від подвійного оподаткування і т.д. Також існують міждержавні угоди і домовленості щодо стимулювання розвитку туризму. Велике значення в міжнародних відносинах мають міжнародні організації, мета яких у розвитку туризму, наприклад, Європейський інвестиційний банк.

4. Вхідження країни в міжнародні організації і союзи.

Головною міжнародною організацією в туризмі є Всесвітня туристська організація (ВТО). Існують також інші міжнародні організації, так чи інакше пов'язані з туризмом, наприклад Міжнародна асоціація повітряного транспорту (ІАТА) і Міжнародна організація цивільної авіації (ІСАО). Крім того, є багато регіональних організацій, таких, як Європейська комісія подорожей (ЕТК), Азіатсько-Тихоокеанська асоціація подорожей (РАТА), Карибська туристська організація та ін.

Найважливіші документи по туризму, прийняті Всесвітньою туристською організацією або за її участю орієнтують туристів на такі контакти, які б сприяли справжньому спілкуванню, заснованому на взаєморозумінні і взаємодовірі. Це стосується Манильської Декларації Всесвітнього Туризму (1980), Документа Акапулько (1982), Хартії туризму та кодексу туриста (1985), Гаазької декларації з питань туризму (1989), Монреальської декларації (1996), Глобального етичного кодексу туризму (1999) та ін. У цих документах підкреслюється необхідність толерантних форм спілкування з населенням країн перебування та населення з прибулими туристами.

Важливим завданням туризму вважається досягнення більш високого рівня поваги і довіри між усіма народами. Зокрема в Документі Акапулько наголошується, що туризм повинен сприяти духу справедливості, гармонії і поваги між народами і сприяти пізнання світу. У Хартії туризму державам рекомендується сприяти зростанню туристської свідомості і контактам відвідувачів з місцевим населенням з метою поліпшення взаєморозуміння та взаємного збагачення, сприяти інформуванню туристів з метою створення умов для розуміння звичаїв місцевого населення в туристських зонах і місцях тимчасового перебування. Разом з тим, як йдеться в документі, приймаючи туристів, країни і їх населення вправі очікувати від туристів розуміння і поваги їх звичаїв, релігії та інших сторін їх культури.

У Кодексі туриста підкреслюється, що турист повинен бути сприйнятливим до культури місцевого населення, утримуватися від підкреслення економічних, соціальних і культурних відмінностей, що існують між туристами і місцевим населенням. Загальними принципами, якими керується міжнародний туризм, є: визнання рівних прав народів у визначенні своєї долі; визначення самобутності культур і повагу моральних цінностей народів; право людини на повагу до його достоїнств і індивідуальності. Зазначені принципи і вимоги знаходять підтвердження в практиці міжнародного туризму, пронизані духом справжнього гуманізму і демократизму, вони служать основою для регулювання "діалогу культур" під час безпосереднього спілкування туристів з населенням. У взаємодії, взаємовпливі і взаємозбагаченні культур важливу роль відіграють туристські організації, які сприяють безпосереднім контактам представників культури різних країн світу. До таких організацій, зокрема, відносяться Міжнародна академія туризму, Міжнародна асоціація наукових експертів в галузі туризму, Міжнародна федерація журналістів і письменників з туризму.

Лекція №4
Соціальна характеристика, культура та спеціальна туристична
характеристика країни
 (2 год.)

План

1. Населення країни як фактор та суб'єкт розвитку туризму.
2. Оцінка показників якості населення країни.
3. Туристична характеристика народів країни.
4. Види сучасних цивілізацій.

Література

Вишнеvsька О.О. Туристичне країнознавство: підручник / О.О. Вишнеvsька, А.Ю. Парфiненко, В.І. Сiдоров. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. – 594 с.

Головченко В. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія: навч. посiбник / В. Головченко, О. Кравчук. – К.: Нічлава, 2006. – 336 с.

Модернізація туризмознавства: теорія і практика партнерства: монографія / За ред. Г.П. Скляра. – Полтава: ПУЕТ, 2015. – 250 с.

Туризм в умовах глобалізації: особливості та перспективи розвитку [Текст] : монографія / за ред. М. О. Кизим, В. Є. Єрмаченко. – Х. : ІНЖЕК, 2012. – 472 с.

Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / Хантингтон С. – М.: ООО Издательство АСТ, 2003. – 603 с.

1. Населення країни як фактор та суб'єкт розвитку туризму.

Етнографічний туризм є одним з різновидів культурно-пізнавального туризму, пов'язаною з відвідуванням об'єктів традиційних культур, етнографічних сіл, а також з метою знайомства з етнічними культурами і промислами. У етнографічному туризмі виділяють також два підвиди – аборигенний і етнічний туризм.

Найголовнішою функцією етнографічного туризму є культурна. Її суть полягає у збереженні традицій і передачі їх майбутнім поколінням (що особливо важливе для нечисленних народів і народностей), формуванні національної самосвідомості, а також в ознайомленні з традиціями етносу широких мас. Це породжує ідею про продаж продуктів культури народу споживачам, що цікавляться, що перетворює традиції народу на товар. Звідси формується економічна функція етнографічного туризму.

Окрім культурного смислового навантаження етнографічний туризм має

ще і соціально-політичне – він допомагає розпізнати етнос з найпривабливішого боку, сприяючи, таким чином, національному самовизначенню людини і прояву в ній кращих національних рис вдачі і налагодженню контакту з іншими, спорідненими або сусідніми націями і поліпшенню взаємин між ними.

Відмінною рисою етнотуризму є те, що він може бути дуже цікавий практично для будь-якої категорії туристів. Як для іноземців, так і для громадян України, як для молодих людей, що цікавляться історією, традиціями і побутом своїх предків, так і для більше старшої вікової категорії туристів, що мають різну мотивацію.

Етнографічний туризм, будучи культурно-пізнавальною формою туризму, сумісний з багатьма іншими його видами – наприклад, з екстремальним, спортивним, екологічним, історичним, рурал-туризмом.

У країнах Західної Європи, інклюзивні тури, неодмінним атрибутом яких є розміщення в готелях як мінімум туристичного класу і харчування двох-чи триразове, все ще користуються успіхом. Проте, пересичені комфортом західноєвропейські туристи, (особливо німецькі) шукають нових відчуттів, вирушаючи в туристичні поїздки, де іноді доводиться ночувати в хатинках, опалювальних пічню, або в куренях, а харчуватися доводиться із загального котла автентичною їжею, яка була приготована не європейським шеф-кухарем, що має безліч сертифікатів і дипломів, а сільською хазяйкою. Незважаючи на нерідку відсутність комфортабельних умов в таких турах, їх популярність росте. Особливо серед досвідчених туристів, які ставлять нові відчуття важливіше рекреації. Більше того, ціна таких турів може бути тим вище, чим гірші (у загальноприйнятому представленні) умови розміщення і харчування. Ця тенденція за останні 15 років усе більш виразно простежується в західноєвропейській туристичній галузі.

В Україні такий вид відпочинку ще не такий популярний. Це пояснюється тим, що туристична галузь в Україні в цілому знаходиться на іншому етапі розвитку (через історичні особливості), і очікування від неї споживачів (туристів) дещо відмінні від західних.

2. Оцінка показників якості населення країни.

Як правило, використовується дев'ять факторів якості життя для визначення оцінки країни:

1. Здоров'я: Очікувана тривалість життя (в роках). Джерело: *US Census Bureau*

2. Сімейне життя: Рівень розлучень (на 1 тис. жит.), ставиться оцінка від 1 (мало розлучень) до 5 (багато розлучень). Джерело: *ООН; Euromonitor*

3. Суспільне життя: Змінна набуває значення 1 якщо в країні високий рівень відвідуваності церкви чи профспілкового членства. Джерело: *World Values Survey*.

4. Матеріальний добробут: ВВП на душу населення, Паритет купівельної спроможності.

5. Політична стабільність і безпека: Рейтинги політичної стабільності і безпеки. Джерело: *Economist Intelligence Unit*

6. Клімат и географія: Широта, для розрізнення холодних і жарких кліматів. Джерело: *CIA World Factbook*

7. Гарантія роботи: Рівень безробіття (в процентах). Джерело: *Economist Intelligence Unit*.

8. Політична свобода: Середній індекс політичної і громадянської свободи. Шкала від 1 (повністю вільна) до 7 (невільна). Джерело: *Freedom House*

9. Гендерна рівність: Вимірюється шляхом ділення середньої заробітної плати чоловіків на зарплату жінок.

3. Туристична характеристика народів країни.

Територію кожної країни населяють маси людей, багато в чому подібні між собою і, водночас, між ними є багато розбіжностей у мові, релігії, традиціях, особливостях матеріальної і духовної культури, зовнішніх антропологічних ознаках. Великі і стійкі групи людей, які мають низку подібних ознак, називаються народами. На території країни можуть проживати кілька народів.

Видове поняття "народ" включає характеристики:

- ▶ расового,
- ▶ етнічного,
- ▶ релігійного складу,
- ▶ етнокультурних особливостей,
- ▶ менталітету.
- ▶ особливості расового складу населення
- ▶ аналіз етнічного складу населення
- ▶ національні меншини, діаспора, клан, каста, рід
- ▶ релігійний склад населення

У зв'язку з особливостями історичного минулого в деяких країнах відносини між представниками різних рас вирізняються складністю та напруженістю. Варто також звернути увагу на особливості розселення місцевих представників різних рас по території країни.

Расовими вважаються не всі зовнішні спадкоємні особливості людей, а

лише характерні для народів, які населяють певну територію. Наприклад, відмінності в поставі, розвитку мускулатури не вважаються расовими - вони залежать від зовнішніх умов, але не зумовлені географічною областю і не передаються спадково. Стосовно кількості рас: виділяють від трьох до п'яти рас.

Етнос (з давньогрецької - народ) - це історично сформована стійка спільнота людей, які мають власну мову, культуру, розуміння своєї єдності і відмінності від інших етносів. Важливими умовами формування етносу є спільність мови (тому назви народів часто збігаються з назвами мов) і території. Однак й територіально роз'єднані групи етносу можуть тривалий час зберігати національну самобутність, яка виражається у звичаях, народному мистецтві, релігії, нормах поведінки, обрядах тощо.

4. Види сучасних цивілізацій

Головним критерієм визначення культурно-історичної спільності людей у межах світових регіонів (з історично мінливими межами) є *єдність релігії*, що визначає спільність історичного розвитку, звичаїв і формує стійкий регіональний тип високої культури. Надаючи релігії роль системотворчого цивілізаційного критерію, А. Тойнбі використовував поняття релігії не як віровчення, а як системи, що визначає нормативні цінності та відмінності духовного світу людей.

Відомий американський фахівець з проблем цивілізацій С. Гантінгтон виділив вісім сучасних світових цивілізацій:

- західну (християнську),
- слов'яно-православну,
- ісламську (мусульманську),
- індуську,
- конфуціанську (китайську),
- синтоїстську (японську),
- латиноамериканську та
- африканську.

Лекція №5

Туристичне регіонаознавство.

(2 год.)

План

1. Принципи та критерії районування в туризмі.
2. Сучасні підходи до регіонального поділу світу.
3. Типологія країн за економіко-географічними передумовами сталого розвитку туризму.

Література:

Вишнеvsька О.О. Туристичне країнознавство: підручник / О.О. Вишнеvsька, А.Ю. Парфiненко, В.І. Сiдоров. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. – 594 с.

Масляк П.О. Країнознавство : підруч. для студ. та викл. вищ. навч. закл. / П. О. Масляк. – К.: Знання, 2008. – 292 с.

Смаль І.В. Туристичні ресурси світу / І.В. Смаль. – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 336 с.

Туризм в умовах глобалізації: особливості та перспективи розвитку [Текст] : монографія / за ред. М. О. Кизим, В. Є. Єрмаченко. – Х. : ІНЖЕК, 2012. – 472 с.

1. Принципи та критерії районування в туризмі.

Туристське районування території є досить важливим завданням, оскільки рішення її дозволяє з найбільшою ефективністю, не на шкоду іншим економічним галузям, а також при мінімальному впливі на природу використовувати певні території для відпочинку людей і розвитку їх культури. Розробка наукових принципів туристського районування і подальший їх розвиток дозволяють виявляти нові рекреаційні ресурси і інші передумови для розвитку туризму в ще не освоєних місцях; виділяти та створювати нові туристські райони різного порядку, правильно визначати їх туристську спеціалізацію, переносити досвід розвитку туризму з одних районів в інші з аналогічними умовами; диференційовано ставитися до різноманітних за умовами туристським районам.

Туристське районування - завдання складне. Складність її полягає в двох аспектах:

1. Розглядається територія всього світу, тобто дуже різні, несхожі один з одним області.
2. Районування повинне охопити такі місця, де туризму практично немає

або він розвинений слабо, але для нього є певні передумови.

До числа районоутворюючих факторів в міжнародному туризмі відносяться наступні:

1) основні особливості географічного положення з точки зору туризму (положення по відношенню до туристичних ринків, положення по відношенню до нестабільних в політичному плані районів і «гарячих точок планети», взаємовідносини з суміжними країнами, а також тими державами, територією яких проходять використовувані основною масою туристів комунікації і т.д.);

2) характер природи, рівень комфортності кліматичних умов, багатство й розмаїтість рекреаційних ресурсів, можливість і зручність їх використання;

3) насиченість території природними і культурно-історичними пам'ятками, їх взаємопоєднання і положення по відношенню до основних зон і центрів туризму;

4) ступінь привабливості природних і культурно-історичних пам'яток для основної частини туристів і перспективної клієнтури;

5) рівень доступності району з погляду існуючих комунікацій;

6) рівень необхідних витрат у часі для прибуття на дану територію та повернення додому;

7) загальний рівень витрат фінансових коштів туристами для вдосконалення подорожі;

8) рівень розвитку туристської інфраструктури (оснащеність території засобами розміщення, транспортом, засобами зв'язку, підприємствами харчування, торгівлі і т.д.);

9) рівень сервісу і кваліфікація обслуговуючого туристів персоналу;

10) ємність території для прийому туристів;

11) стабільність внутрішньополітичної ситуації;

12) рівень безпеки для туристів з точки зору криміногенної ситуації;

13) рівень безпеки для туристів з точки зору екологічної ситуації;

14) рівень загальноекономічного розвитку, забезпеченість трудовими ресурсами, матеріальними засобами і фінансовими можливостями для створення і подальшого розвитку індустрії туризму та гостинності;

15) територія з точки зору її місця на туристському ринку, тобто обсяг туристських потоків, які відвідують даний район, і передумови для формування таких потоків у майбутньому;

16) структура зарубіжної туристської клієнтури, що приїжджає в район;

17) основні особливості туризму в даному районі (ритми сезонності, тривалість, переважні види туризму, основні цілі відвідування і т.д.);

18) ставлення влади і місцевих туристських органів до проблем туризму;

19) економічна роль туризму для даного району (розмір надходжень до

бюджету від туризму, витрати на розвиток туристської інфраструктури, місце туризму серед інших галузей економіки та взаємозв'язок з цими галузями, вплив туризму на зайнятість місцевого населення, загальний економічний ефект від туризму);

20) перспективи розвитку туризму в даному районі.

Значення всіх цих факторів у формуванні туристських районів неоднаково. Дія цих факторів проявляється в найрізноманітніших комбінаціях.

Слід звернути увагу на те, що районування багатьох країн з точки зору внутрішнього туризму зазвичай не збігається з таким в плані міжнародного туризму, так як цікавий і доступний для своїх громадян якийсь район (об'єкти, пам'ятки) може бути малоцікавий або важкодоступний для зарубіжних гостей. Або, навпаки, привабливі для туристів місця далеко не завжди викликають інтерес місцевого населення з причини своєї повсякденності. Найчастіше місцеві туристські ресурси місцевими жителями не використовуються з причини низького матеріального або культурного рівня життя. Нерідко буває, що район, який сформувався для внутрішнього туризму і має безліч передумов для прийому іноземних гостей (різноманіття природних ландшафтів, культурно-історичні пам'ятки і т.д.), не перетворюється на розвинуте район міжнародного туризму з причини недостатнього рівня сервісу або через конкуренції з іншими районами (країнами), або через недостатню реклами свого туристського продукту і т.д.

Таким чином, слід завжди конкретизувати поняття: про який туризм йдеться - внутрішній чи міжнародний.

2. Сучасні підходи до регіонального поділу світу.

Для розуміння особливостей протікання туристичних процесів у планетарному масштабі та потреб статистичного аналізу світ розділений на великі частини - туристичні регіони світу - зі спільними рисами природного, культурного, історичного, політичного характеру і подібними тенденціями розвитку, насамперед, міжнародного туризму.

Згідно підходів, запропонованих Світовою Туристичною Організацією, традиційно виділяють п'ять туристичних регіонів, у межах яких виокремлено окремі субрегіони (райони): Американський, у складі Північної, Центральної, Південної Америки та Карибського басейну, Європейський (Південна, Західна, Північна та Центральна і Східна Європа), Африканський (Північна, Західна, Центральна, Східна та Південна Африка), Азійсько-Тихоокеанський, у складі Північно-Східної, Південної, Південно-

Східної Азії та Океанії, куди також належать Австралія та Нова Зеландія. Окремим регіоном світового туризму є Близькосхідний, до якого належать країни арабського світу, компактно розташовані у Північній Африці та на Близькому Сході.

Слід мати на увазі, що згідно даного регіонального поділу до складу Південноєвропейського субрегіону включені Туреччина, Кіпр та Ізраїль, до Північної Європи - Велика Британія та Ірландія, а до Центральної і Східної Європи також належать Росія, Казахстан, республіки Закавказзя і Середньої Азії.

3. Типологія країн за економіко-географічними передумовами сталого розвитку туризму.

Критерії типізації країн світу:

1. Макроекономічні показники;
2. Рівень життя населення;
3. Структура економіки;
4. Структура експорту;
5. Продуктивність праці;
6. Самозабезпеченість продовольчими товарами;
7. Рівень стабільності політичної системи; дотримання прав людини
8. Гострота соціальних проблем.

Типізація:

1. Економічно розвинуті країни
 - 1.1 Велика сімка (G-7)
 - 1.2. Розвинені країни
 - 1.3 Країни “переселенського капіталізму”
 - 1.4. Країни Східної Європи і СНД.
2. Країни, що розвиваються
 - 2.1. “Ключові країни” (Індія, Бразилія, Мексика ~ всі країни КЩР)
 - 2.2. Нові індустріальні країни
 - 2.3. Країни ОПЕК
 - 2.4. Інші слаборозвинені країни
 - 2.5. НРК (найменш розвинені країни).
 - 2.6. Китай

Ознаки НРК:

- Відрив держави від суспільства;
- Атомізація суспільства (банди, сім’ї, особи);
- Втрата самоідентифікації.

Лекція №6

Європейський туристичний макрорегіон. (2год.)

План

1. Структура та загальна характеристика європейського туристичного регіону.
2. Туристичне районування та зонування території країн СНД, зарубіжної Європи та країн Східного Середземномор'я.
3. Провідні туристичні країни регіону, їх туристичні центри, розвинені види туризму.

Література:

Вишневська О.О. Туристичне країнознавство: підручник / О.О. Вишневська, А.Ю. Парфіненко, В.І. Сідоров. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. – 594 с.

Географія міжнародного туризму: Страны СНГ й Балтии: Учеб. пособие / Авт.-сост. Л.М. Гайдукевич, С.А. Хомич, Я.И. Аношко и др. – Мн.: Аверсэв, 2004. – 252 с.

Головченко В.І. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія: навчальний посібник / В.І.Головченко, О.А. Кравчук. – К., 2006.

Масляк П.О. Країнознавство : підруч. для студ. та викл. вищ. навч. закл. / П. О. Масляк. – К.: Знання, 2008. – 292 с.

Стафійчук В.І. Туристичне країнознавство: туристичні ресурси світу. Європа, Азія, Австралія та Океанія : [навч. посіб.] / В. І. Стафійчук, О. Ю. Малиновська. – К. : Альтерпрес, 2009. – 427 с.

Туристичне країнознавство. Країни – лідери туризму / За ред. проф. Любіцевої О.О. – К.: “Альтерпрес”, 2008. – 436 с.

1. Структура та загальна характеристика європейського туристичного регіону.

Європейський регіон є безперечним світовим лідером за обсягами акумуляції туристичних потоків. У його межах здійснюється майже 55 % світових туристичних поїздок. 6 із 10 найбільш відвідуваних туристами країн світу, знаходяться у межах Європейського туристичного регіону.

По-перше, потужний і багатоманітний туристичний природний і культурно-історичний потенціал: тисячі кілометрів морських пляжів, освоєні гірські системи, мозаїчність і різноманітність ландшафтів, рясна річкова й озерна мережа, багаті бальнеологічні ресурси, багатство різноманітних історичних, архітектурних і археологічних пам'яток, значна

кількість культурних, сакральних і техногенних атракцій (мегаліти, монастирі, церкви, музеї, тематичні парки, аквапарки, розважальні заклади тощо), численні події, які використовуються у туристичній індустрії і формують значні туристичні потоки.

По-друге, сприятливі соціально-економічні та суспільно-географічні чинники: високий рівень економічного розвитку більшості країн регіону, якісна транспортна і соціальна інфраструктура, тісне сусідство держав, давні та багаті культурні традиції, у тому числі напрацьована культура відпочинку і подорожі, релігійна й етнічна толерантність, притаманна населенню більшості країн Європи, відносно низький рівень злочинності і висока безпека життя, якісні трудові ресурси, традиційно високий рівень розвитку туристичної індустрії та якості обслуговування.

По-третє, сприятливий політичний клімат: давні демократичні традиції суспільно-політичних устроїв, стабільність політичної ситуації в більшості європейських країн, функціонування Європейського Союзу, формування єдиної єврозони і спрощення процедур в'їзду - виїзду туристів, що дозволяє безперешкодно відвідувати ряд країн.

2. Туристичне районування та зонування території країн СНД, зарубіжної Європи та країн Східного Середземномор'я.

ПІВДЕННОЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Албанія - Андорра - Боснія-Герцеговина - Ватикан - Гібралтар - Греція - Ізраїль - Іспанія - Італія - Кіпр - Македонія - Мальта - Монако - Португалія - Сан-Марино - Сербія - Словенія - Туреччина - Хорватія - Чорногорія.

ПІВНІЧНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Велика Британія - Гренландія - Данія - Ірландія - Ісландія - Норвегія - Фінляндія - Швеція.

ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Австрія - Бельгія - Ліхтенштейн - Люксембург - Нідерланди - Німеччина - Франція - Швейцарія.

ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Азербайджан - Білорусь - Болгарія - Вірменія - Грузія - Естонія - Казахстан - Киргизстан - Латвія - Литва - Молдова - Польща - Росія - Румунія - Словаччина - Таджикистан - Туркменістан - Угорщина - Узбекистан - Україна - Чехія

3. Провідні туристичні країни регіону, їх туристичні центри, розвинені види туризму.

Туристичні центри Іспанії. Середземноморське узбережжя включає відомі курортні зони: Коста Брава, Коста дель Маресме, Коста дель Гарраф, Коста Даурада, Коста Азаар, Коста Бланка, Коста дель Соль. Виділяється також острівна частина, в яку входять Майорка, Ібіса, Гран Канарья, Тенеріфе.

Туристичні центри Італії. Основним спонукальним мотивом для подорожі до Італії лишається культурна спадщина. Найбільш відвідуваними туристичними центрами є Рим із руїнами давнього Колізею, який віднесено до "семи чудес світу" нового часу, храмами і музеями Ватикану, Флоренція, без якої неможливо уявити італійське Відродження, Піза, з її завжди падаючою вежею, Неаполь, із зовні сонним, але грізним Везувієм і Венеція - фантастичне місто на воді із палацами, мостами і каналами та десятки інших центрів, розкиданих територією Італії.

Величезне значення для Ізраїлю має міжнародний туризм, який базується на багатих природних, суспільних і подієвих туристичних ресурсах. На основі їх використання розвивається пляжно-купальний, пізнавальний, релігійний та лікувально-оздоровчий туризм. До найбільш відомих туристичних районів і центрів Ізраїлю належать: один із головних світових релігійних осередків світу - Єрусалим; узбережжя Середземного і Червоного морів - місця пляжно-купального відпочинку; узбережжя Мертвого моря, де розмістилися знані лікувально-оздоровчі курорти.

Найбільш відомими об'єктами Великобританії є замки і фортеці короля Едуарда I у королівстві Гвінед, що в Уельсі, мегалітичні пам'ятки Стоунхедж, Ейвбері і прилеглі археологічні об'єкти в Південно-Західній Англії, місто Бат, Вестмінстерський палац у Лондоні, Старе і Нове місто в Единбурзі, Кентерберійський собор, абатство Святого Августина і церква Святого Мартіна в Кентербері та багато інших.

Французька Республіка - одна із провідних туристичних країн світу. Франція має давні традиції розвитку лікувально-оздоровчого туризму. Природною основою для його розвитку є багаті бальнеологічні ресурси й унікальний мікроклімат лісових масивів, гірських районів і морських узбереж. Найбільш відомими курортами Франції є Віші, Ніцца, Біаріцц та багато інших у різних районах країни. Франція - визнаний центр виноробства та гастрономії, що перетворило національну кухню на туристичну принаду.

Швейцарія знаменита гірськолижними, кліматичними, бальнеологічними і фітотерапевтичними курортами (Бад-Рагац, Бад-Пфаферс, Ароза, Верб'є, Церматг, Грінденвальд, Давос, Кран-Монтана, Санкт-Моріц, Івердон-ле-Бан), відпочинком на мальовничих озерах (Боденське, Женевське, Цюріхське, Фірвальдштетське), захоплюючими туристичними залізничними

маршрутами, прокладеними в Альпах: "Льодовиковий експрес" (Церматт - Давос - Санкт-Моріц), "Золотий перевал" (Цюріх - Люцерн - Монтре - Женева), "Пальмовий експрес" (Санкт-Моріц - Лугано).

Столиця Австрії - Відень - вважається одним із найкрасивіших міст світу. Відень розташований на перехресті європейських доріг, на березі Дунаю. Колишня столиця однієї із найбільших імперій у Європі зберегла у собі імперський дух, залишаючись при цьому демократичним і відкритим містом. У Відні збереглися численні пам'ятки. Архітектурна візитка міста - знаменитий собор Св. Стефана, зведений у XIV-XV ст. у готичному стилі.

Лекція №7

Блиькосхідний туристичний макрорегіон. (2год.)

План

1. Структура та загальна характеристика Блиькосхідного туристичного регіону.
2. Туристичне районування та зонування території країн Південно-Західної Азії, Єгипту та Лівії.
3. Провідні туристичні країни регіону, їх туристичні центри, розвинені види туризму.

Література:

Головченко В.І. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія: навчальний посібник / В.І.Головченко, О.А. Кравчук. – К., 2006.

Ігнат'єв П.М. Країни Азії: особливості культури та побуту / П.М. Ігнат'єв. – Чернівці, 2011. – 423 с.

Масляк П.О. Країнознавство : підруч. для студ. та викл. вищ. навч. закл. / П. О. Масляк. – К.: Знання, 2008. – 292 с.

География международного туризма: Зарубежные страны: Учеб. пособие / Авт.-сост. Л.М. Гайдукевич, С.А. Хомич, В.А. Клицунова и др. – Мн.: Аверсэв, 2004. – 252 с.

1. Структура та загальна характеристика Блиькосхідного туристичного регіону.

Блиький Схід - назва регіону, розташованого в Західній Азії та Північній Африці на стику європейського, азіатського і африканського материків. Назву дали європейці як найближчому для них східному регіону.

Рекреаційно-географічне положення:

- Знаходиться поряд з Європою, Африкою, АТР.
- Знаходиться біля торгових шляхів.
- Багаті рекреаційні ресурси.
- Специфічна природа – сухий клімат, сприятливий для екстремального туризму, раллі, верблюди.
- Нестійка політична ситуація – дуже конфліктний регіон.

Питома вага в туристських прибуттях складає 13% (24 млн. поїздок на рік). В 60-е рр. туристські доходи склали лише 1,5%, а зараз – 2,5%. Зростання міжнародних туристичних прибуттів відбулося за рахунок двох країн - **Єгипту і Саудівської Аравії**. Єгипет експлуатує природні ресурси

узбережжя теплого моря й орієнтується на масові популярні види туризму, **Саудівська Аравія**, використовуючи: подієві і культурно-історичні ресурси, спеціалізується на релігійному туризмі

Найбільшим одержувачем прямих іноземних інвестицій в регіоні залишається **Саудівська Аравія**. Загальна сума інвестицій у королівство складає до 40 млрд. доларів США. За Саудівською Аравією за обсягом залучених йде **Катар**.

2. Туристичне районування та зонування території країн Південно-Західної Азії, Єгипту та Лівії.

До цього туристичного регіону входять:

- Бахрейн,
- Єгипет,
- Ємен,
- Ірак,
- Йорданія,
- Катар,
- Кувейт,
- Ліван,
- Лівія,
- Об'єднані Арабські Емірати,
- Оман,
- Саудівська Аравія, Сирія.

Види туризму характерні для регіону:

- Лікувально-оздоровчий тзм
- Приморські кліматичні курорти. Єгипет – Кургада, тури в ОАЕ Шарджу чи в Шарм-ель-Шейх.
- Спортивно-оздоровчий туризм
- Дайвінг – Червоне море.
- ***Діловий туризм***
- Єгипет, Саудівська Аравія, Кувейт.
- ***Релігійний туризм***
- Саудівська Аравія, Мекка, Медина.

3. Провідні туристичні країни регіону, їх туристичні центри, розвинені види туризму.

Єгипет є центром давньої цивілізації і містить на своїй території туристичні атракції світового рівня (піраміди Гізи, долина царів у Луксорі,

гора Мойсея), музеї, де зібрані безцінні колекції. Негативною рисою геотуристичного положення Єгипту є його межування із осередком міжнародної напруги, у центрі якого знаходяться сектор Газа, Ізраїль та Палестина. Навіть у непростій ситуації навколо арабо-ізраїльського конфлікту, туристичні фірми Єгипту знаходять можливість використовувати потенціал сусіднього Ізраїлю й організують екскурсійні поїздки зі своєї території до Мертвого моря, Єрусалиму й інших цікавих об'єктів.

Йорданія має унікальне, геотуристичне положення. За оцінками фахівців, на її території налічується до 20 тис. пам'яток історії та культури попередніх епох. Тут, Мойсей побачив Землю Обітовану, був хрещений Ісус Христос, жили йороки і відбувалися події, знакові для багатьох конфесій, прокочувалися хвилі багатьох народів, зш залишили слід у культурі сучасної Йорданії, Країна має вихід до узбережжя теплого Червоного моря і берегів Мертвого моря. І, що є дуже важливим, королівство - одна із найбільш безпечних і спокійних країн арабського світу.

Саудівська Аравія – країна з ортодоксальними ісламськими традиціями, що впливають на туристичні формальності, які роблять Саудівську Аравію країною відносно закритою для масового туриста. Основним видом міжнародного туризму в країні є релігійний. Паломництво до Саудівської Аравії засноване на традиціях ісламу. Кожен мусульманин хоча б раз за життя повинен здійснити подорож до священних міст - Мекки і Медини. Немусульманам в'їзд до Мекки заборонений.

Лекція №8
Південно-Азійський та Азійсько-Тихоокеанський туристичні
макрорегіони
 (2 год.)

План

1. Структура та загальна характеристика Південно-Азійського та Азійсько-Тихоокеанського туристичного регіону.
2. Туристичне районування та зонування території країн Південної, Південно-Східної, Східної Азії, Австралії та Океанії.
3. Провідні туристичні країни регіону, їх туристичні центри, розвинені види туризму.

Література:

Головченко В.І. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія: навчальний посібник / В.І.Головченко, О.А. Кравчук. – К., 2006.

Ігнат'єв П.М. Країни Азії: особливості культури та побуту / П.М. Ігнат'єв. – Чернівці, 2011. – 423 с.

Вишневська О.О. Туристичне країнознавство: підручник / О.О. Вишневська, А.Ю. Парфіненко, В.І. Сідоров. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. – 594 с.

Стафійчук В.І. Туристичне країнознавство: туристичні ресурси світу. Європа, Азія, Австралія та Океанія : [навч. посіб.] / В. І. Стафійчук, О. Ю. Малиновська. – К. : Альтерпрес, 2009. – 427 с.

Туризм в умовах глобалізації: особливості та перспективи розвитку [Текст] : монографія / за ред. М. О. Кизим, В. Є. Єрмаченко. – Х. : ІНЖЕК, 2012. – 472 с.

Смаль І.В. Туристичні ресурси світу / І.В. Смаль. – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 336 с.

1. Структура та загальна характеристика Південно-Азійського та Азійсько-Тихоокеанського туристичного регіону.

Туристичні ресурси регіону відзначаються багатством і різноманіттям. Це стосується як природних, так і суспільних та подієвих ресурсів.

Азійсько-Тихоокеанський туристичний регіон включає полярні типи країн:

- 1. Японія, Австралія і Нова Зеландія**, які належать до світових економічних лідерів та найбагатших країн з високим рівнем розвитку;

2) а з іншого - **Афганістан, Непал, Шрі-Ланка, М'янма, Бангладеш, Папуа - Нова Гвінея.**

Просторова структура в'їзного туризму в цьому регіоні значною мірою залежить від політики Китаю в галузі міжнародного туризму.

На географію виїзних потоків визначальний вплив має **Японія.**

Високий соціально-економічний рівень життя зробив японців подорожуючою нацією (в Європу, Америку, Росію, сусідні країни). Китай - на одному з перших місць.

Стрімко завойовують міжнародний туристичний ринок країни Південно-Східної Азії: **Таїланд, Індонезія, В'єтнам.** Для них характерне:

- відпочинок на чистих пляжах,
- дайвінг,
- розваги - слонячі театри,
- фестиваль трансвеститів,
- тайський бокс;
- екологічний туризму;
- релігійний туризм;
- дешевий шопінг.

У кінці першого десятиліття ХХІ ст. країни втратили свої позиції на ринку туристичних послуг у порівнянні з 1990 роком через:

- фінансова криза у країнах Південно-Східної Азії у 1997-98 роках;
- спалахи небезпечних захворювань протягом 2002-03 років (атипічна пневмонія, пташиний грип);
- катастрофічне цунамі у 2005 році, яке практично повністю знищило туристичну інфраструктуру окремих районів Таїланду та Індонезії,
- протести місцевого населення проти інтенсивного розвитку туризму;
- навіть терористичні акти.

Проблеми регіону:

- Нестача питної води і
- Ресурсів першої необхідності.
- **Австралія і Нова Зеландія** віддалені від головних споживчих туристичних ринків.

2. Туристичне районування та зонування території країн Південної, Південно-Східної, Східної Азії, Австралії та Океанії

ПІВДЕННОАЗІЙСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Афганістан - Бангладеш - Бутан - Індія - Іран - Мальдіви - Непал - Пакистан - Шрі-Ланка

ПІВНІЧНО-СХІДНОАЗІЙСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Китай - Монголія - Південна Корея - Північна Корея - Тайвань - Японія

ПІВДЕННО-СХІДНОАЗІЙСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

В'єтнам - Індонезія - Камбоджа - Лаос - Малайзія - М'янма - Сінгапур - Тайланд - Філіппіни

АВСТРАЛІЯ І ОКЕАНІЯ

Австралія - Вануату - Гуам - Кірибаті - Кокосові Острови - Маршалові Острови - Мікронезія - Нова Зеландія - Нова Каледонія - Норфолк - Острів Різдва - Острови Кука - Острови Піткерн - Палау - Папуа - Нова Гвінея - Північні Маріанські Острови - Самоа - Соломонові Острови - Тонга - Тувалу - Уолліс і Футуна - Фіджі - Французька Полінезія

3. Провідні туристичні країни регіону, їх туристичні центри, розвинені види туризму.

Індія володіє чудовими ресурсами, придатними для організації масового літнього і зимового відпочинку, екологічного і пізнавального туризму. Тисячі кілометрів пляжів на узбережжі Індійського океану, численні лижні поля. Країна лише починає освоювати ці природні багатства. Уже зараз великою популярністю у туристів користується пляжі штатів Гоа і Керала. До того ж, Керала - визнаний центр аюрведи - особливої практики лікування та піклування про здоров'я.

Своєрідним туристичним ресурсом країни є культурний світ, його духовні і матеріальні прояви: філософія індуїзму, відтворена в архітектурній симфонії храмів, пишні палаци, які свято оберігають пам'ять минувшини, багатоголосі сучасні мегалополіси і "загублені" міста.

Непал - "мекка" для альпіністів. На території країни повністю або частково знаходяться 8 найбільш високих вершин світу, у тому числі Еверест (Джомолунгма) - найвищий пік на Землі.

Узбережжя Шрі-Ланки - сучасний "туристичний рай", який формують понад 1 500 км пляжів з дрібним піском, пальмами і кораловими рифами із фантастичним біорізноманіттям і затонулими кораблями. На обладнаних курортних зонах західним туристам пропонують модний цілорічний "коктейль" із активного відпочинку на воді, екологічних турів і національного колориту: національних свят, рибних і фруктових базарів, пам'яток архітектури та святих місць.

Серед туристів незмінною популярністю користується комплекс печерних храмів Дамбулла. Тут у 5 великих і численних малих печерах із

настінним високохудожнім розписом V- VIII ст. розміщено велику кількість статуй Будди. Одним із чудес Дамбулли є печера, стінами якої вода тече догори. У найвищій точці печери вода накопичується і спадає вниз у золоту чашу, навколо якої медитують монахи.

На Мальдівах реалізується цікава концепція використання ре-сурсів і розвитку туристичної індустрії - "один острів - один курорт - один готель". Це дозволило створити унікальні курортні комплекси, які відрізняються між собою не лише дизайном, а й атмосферою відпочинку та категоріями туристів, які обирають готелі за смаком і фінансовими можливостями. При цьому острови діляться на "туристичні" і ті, де живуть мальдівці, що, за бажанням відвідувачів країни, зводить до мінімуму спілкування з її жителями.

Розвиток туристичної індустрії Китаю ґрунтується на "трьох китах": культурна спадщина, природне різноманіття і дисциплінованість на всіх рівнях - від топ-менеджерів до покоївок.

Туристична індустрія Китаю демонструє динамізм розвитку і високу економічну ефективність. При чому це стосується як міжнародного, так і внутрішнього туризму.

За оцінками фахівців КНР у XXI ст. стане світовим лідером за кількістю міжнародних туристичних прибуттів.

Китай володіє надпотужними культурно-історичними ресурсами. На території країни розташовано близько 40 культурно-історичних і природних об'єктів, занесених до списку Світової спадщини. Більшість із них сконцентровані на сході країни.

Виняткові культурно-історичні і подієві ресурси є основою розвитку туризму. Численні історичні пам'ятки, храми, святі для японців місця розкидані територією країни. Вони збережені і дбайливо доглянуті, що залишає незабутні враження у кожного, хто відвідав Японію.

Туристичним символом країни є священні ворота храму Іцукусіма на острові Міядзіма, які стоять у бухті прямо у воді. Тут же на палях розмістився і сам храм - одна з найбільш шанованих японцями сакральних святинь. Ще одним знаковим об'єктом, який уособлює індустріальну велич Японії, став міст Сето-Охасі. Він збудований у 1988 р. і перекинутий через внутрішнє Японське море. Міст з'єднав острови Сікоку і Хонсю. Його довжина перевищує 12 км.

Найбільшими туристичними центрами країни із великою кількістю високоатрактивних об'єктів є Токіо, Нара, Кіото, Камакура, Саппоро й інші міста та регіон.

Лекція №9

Африканський туристичний макрорегіон

(2 год.)

План

1. Структура та загальна характеристика Африканського туристичного регіону.
2. Туристичне районування та зонування території країн, Африки (крім Лівії та Єгипту).
3. Провідні туристичні країни регіону, їх туристичні центри, розвинені види туризму

Література:

Головченко В.І. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія: навчальний посібник / В.І.Головченко, О.А. Кравчук. – К., 2006.

Вишневська О.О. Туристичне країнознавство: підручник / О.О. Вишневська, А.Ю. Парфіненко, В.І. Сідоров. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. – 594 с.

Масляк П.О. Країнознавство : підруч. для студ. та викл. вищ. навч. закл. / П. О. Масляк. – К.: Знання, 2008. – 292 с.

Смаль І.В. Туристичні ресурси світу / І.В. Смаль. – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 336 с.

Туризм в умовах глобалізації: особливості та перспективи розвитку [Текст] : монографія / за ред. М. О. Кизим, В. Є. Єрмаченко. – Х. : ІНЖЕК, 2012. – 472 с.

Туристичне країнознавство. Країни – лідери туризму / За ред. проф. Любіцевої О.О. – К.: “Альтерпрес”, 2008. – 436 с.

1. Структура та загальна характеристика Африканського туристичного регіону.

Африканському туристичному регіону притаманна перевага природних туристичних ресурсів. Особливо значними серед них є флоро-фауністичні і ландшафтні складові ресурсного потенціалу. Для порізних країн і територій регіону характерні комфортні погодно-кліматичні умови - основа розвитку масового туризму.

На ринку міжнародних туристичних послуг окремі африканські держави посіли чільні місця і пропонують високоякісний туристичний продукт: Маврій - весільний туризм і пляжно-купальний відпочинок; Туніс і

Марокко - пляжно-купальний, лікувально-оздоровчий і пізнавальний туризм; Зімбабве, Танзанія та Кенія - сафарі й екологічний туризм; ПАР - пляжно-купальний відпочинок, гастрономічний і екологічний туризм; Кабо-Верде спеціалізується на дайвінгу та серфінгу. Стосовно більшості інших держав, особливо центральноафриканських, то актуальність розвитку міжнародного туризму для них не стоїть на порядку денному: несприятливий для відпочинку європейців і американців клімат, міжетнічні конфлікти, бідність, висока захворюваність на СНІД та інші недуги і відсутність елементарних побутових умов роблять ці країни непривабливими з точки зору рекреаційно-туристичної діяльності.

На африканському континенті протягом останніх десятиліть відбулися суттєві зміни у структурі міжнародного туризму. Протягом 1980-х років частка міжрегіональних туристичних потоків в Африці перевищувала внутрішні регіональні. Ситуація змінилася у 1990-х роках, які пройшли під знаком поступового переважання внутрішніх регіональних подорожей над зовнішніми.

2. Туристичне районування та зонування території країн, Африки (крім Лівії та Єгипту).

ПІВНІЧНОАФРИКАНСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Алжир - Марокко - Судан - Туніс – Південний Судан

ЦЕНТРАЛЬНОАФРИКАНСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Ангола - Габон - Демократична Республіка Конго - Екваторіальна Гвінея - Камерун - Конго - Сан-Томе і Принсіпі - Центрально-африканська Республіка - Чад

ПІВДЕННОАФРИКАНСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Ботсвана - Лесото - Намібія - Південно-африканська Республіка - Свазіленд

СХІДНОАФРИКАНСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Бурунді - Джибуті - Еритрея - Ефіопія - Замбія - Зімбабве - Кенія - Коморські Острови - Мадагаскар - Малаві - Маврикій - Мозамбік - Реюньон - Руанда - Сейшельські Острови - Танзанія - Уганда

ЗАХІДНОАФРИКАНСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Бенін - Буркіна-Фасо - Гамбія - Гана - Гвінея - Гвінея Бісау - Кабо-Верде - Кот-Д'Івуар - Мавританія - Малі - Нігер - Нігерія - Сенегал - Сьєра Леоне - Того

3. Провідні туристичні країни регіону, їх туристичні центри, розвинені види туризму.

Туніс приваблює піщаними пляжами і багатою екскурсійною програмою. У туристів є можливість поєднувати відпочинок на морі з ознайомленням із давніми містами, де збереглися акведуки, храми, античні скульптури, відвідуванням середньовічних арабських базарів, мечетей, музеїв.

Саме в Тунісі, за 16 км від столиці, знаходиться Карфаген - давній фінікійський порт, давня велична держава-місто, процвітаюча столиця римської провінції, захоплена і зруйнована до того римськими військами у 146 році до н. е., середньовічне піратське гніздо. Нинішній Карфаген - один із найбільш популярних туристичних центрів, зона активних археологічних робіт.

Туристів до Анголи приваблюють природні ресурси: майже 1 600 км океанічного узбережжя, багатий тваринний і рослинний світ, ландшафти тропічних лісів, саван і пустель, мінеральні води. Ангольське узбережжя більшою мірою придатне для організації океанічного рибалення. Прибережні води надзвичайно багаті на рибу за рахунок вод холодної Бенгельської течії, насичених киснем і поживними речовинами. Найкращі пляжі зосереджені на околицях Луанди і Намібу. Сама пустеля Наміб - чудове місце для сафарі, а її піщані дюни вважаються одними із найкращих у світі для занять сендбордингом і піщаним слаломом.

Камерун часто називають Африкою в мініатюрі. Перебуваючи в країні, туристи отримують можливість побувати в кількох природних зонах - від вологих екваторіальних лісів на атлантичному узбережжі до типових африканських саван і напівпустель на півночі. Відповідно, багаті і флоро-фауністичні ресурси. Із ними найкраще знайомитися у національних парках. Найбільш привабливими і відвідуваними серед них є Де Коруп, Ваза, Бубанджида, Бенуе, Джа, Кампо, Коуссері. Головна природна атракція країни - вулкан Камерун (4070 м).

Для геотуристичного положення ПАР притаманні цікаві особливості: води Атлантичного й Індійського океанів зливаються біля південного узбережжя країни; на території республіки сформувався неповторний рослинний і тваринний світ; африканський колорит і європейський вплив скристалізували унікальний культурний простір. Єдина проблема - значна віддаленість від головних споживчих ринків. Незважаючи на це, у кінці першого десятиріччя XXI ст. до ПАР приїздить до 8 млн туристів, які щороку привносять до економіки країни до € 6 млрд. На відміну від багатьох африканських держав, ПАР володіє потужними культурно-історичними туристичними ресурсами, зосередженими у багатьох містах і регіонах країни.

У Кенії сформована густа мережа природоохоронних об'єктів як на

суходолі, так і в акваторії океану. До неї належать 59 національних парків, заповідників і заказників. Серед туристів особливою популярністю користується національний парк Накуру, що включає знаменитий вулкан Мененгай і озеро Накуру, на берегах якого можна побачити незмірну кількість рожевих фламінго. Одним із найбільш пам'ятних видовищ, яке можна спостерігати в національному парку Амбоселі - життя слонів у природних умовах.

країні швидкими темпами розвивається масовий пляжно-купальний відпочинок. На узбережжі Танзанії є кілометри зручних пляжів. Особливою популярністю користується приморський курорт Танга, де окрім "піску, сонця і води" є бальнеологічні ресурси та мальовничі печери.

Острів Занзібар часто називають островом прянощів. Із XIX ст. і до сьогодні Занзібар належить до провідних світових постачальників гвоздики, кориці, ванілі, мускатного горіха, шафрану, імбиру, різних перців та інших спецій. Але нинішня популярність острова більшою мірою пов'язана з міжнародним туризмом. Він володіє фантастичними природними і культурно-історичними ресурсами. Головним природним багатством є океан. Занзібар і довколишні менші острови - визнані світові центри дайвінгу і сноркеллінгу. Практично все їх узбережжя оточене рифами й ідеальними пляжами, які не бувають порожніми жодного дня протягом усього року.

Сейшельські Острови при розвинутій індустрії туризму зберегли природу у майже первозданному вигляді. Острови багаті на ендеміків. Тільки тут живуть гігантські альдабрські черепахи (вага - до 250 кг; вік - до 150 років), багато рідкісних птахів, у тому числі чорний какаду і соловей бульбуль. У водах Індійського океану безліч морських мешканців. Це дозволяє островам належати до регіонів, де активно впроваджуються екотуристичні види діяльності. Але головними ресурсами є "сонце, море і пісок", які є основою розвитку пляжно-купального відпочинку.

Лекція №10
Американський туристичний макрорегіон.
 (2 год.)

План
Лекція 10.

1. Структура та загальна характеристика Американського туристичного регіону.
2. Туристичне районування та зонування території країн Північної, Південної, Центральної Америки, острівних країн і територій Карибського басейну.
3. Провідні туристичні країни регіону, їх туристичні центри, розвинені види туризму.

Література:

- Масляк П.О. Країнознавство : підруч. для студ. та викл. вищ. навч. закл. / П. О. Масляк. – К.: Знання, 2008. – 292 с.
- Модернізація туризмознавства: теорія і практика партнерства: монографія / За ред. Г.П. Скляра. – Полтава: ПУЕТ, 2015. – 250 с.
- Смаль І.В. Туристичні ресурси світу / І.В. Смаль. – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 336 с.
- Стафійчук В.І. Туристичне країнознавство: туристичні ресурси світу. Європа, Азія, Австралія та Океанія : [навч. посіб.] / В. І. Стафійчук, О. Ю. Малиновська. – К. : Альтерпрес, 2009. – 427 с.
- Туризм в умовах глобалізації: особливості та перспективи розвитку [Текст] : монографія / за ред. М. О. Кизим, В. Є. Єрмаченко. – Х. : ІНЖЕК, 2012. – 472 с.
- Туристичне країнознавство. Країни – лідери туризму / За ред. проф. Любіцевої О.О. – К.: “Альтерпрес”, 2008. – 436 с.

1. Структура та загальна характеристика Американського туристичного регіону.

Американський регіон посідає третє місце у світі за кількістю міжнародних туристичних прибуттів. У межах регіону домінує Північна Америка - майже 70 % туристів приїздить до США, Мексики та Канади. США – Мексика потужний світовий міждержавний туристичний потік - близько 20 млн. американців відвідують південного сусіда. Протягом

останніх років кількість прибулих туристів до США стабілізувалася на рівні 55-58 млн осіб. Канада та Мексика щороку приймають близько 17 і 22 млн туристів відповідно.

У межах Карибського басейну розташована переважна більшість "країн-готелів" світу, які існують за рахунок міжнародного туризму.

Центральна і Південна Америка нині позиціонуються як райони з потужними природними ресурсами, насамперед лісовими, флоро-фауністичними і ландшафтними, які сприяють інтенсивному використанню екотуристичних технологій (Бразилія, Перу, Венесуела, Беліз, Гватемала).

2. Туристичне районування та зонування території країн Північної, Південної, Центральної Америки, острівних країн і території Карибського басейну.

ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

США - Канада - Мексика

ЦЕНТРАЛЬНОАМЕРИКАНСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Беліз - Гватемала - Гондурас - Коста-Рика - Нікарагуа - Панама -

Сальвадор

КАРИБСЬКИЙ БАСЕЙН

Ангілья - Антильські Острови - Антигуа і Барбуда - Аруба - Багами -

Барбадос - Бермуди - Вірджинські Острови - Гаїті - Гваделупа - Гренада -

Домініка - Домініканська Республіка - Кайманові Острови - Куба -

Мартініка - Монтсеррат - Сент-Люсія - Сент-Кітс і Невіс - Тринідад і

Тобаго - Ямайка

ПІВДЕННОАМЕРИКАНСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Аргентина - Болівія - Бразилія - Венесуела - Еквадор - Гайана -

Колумбія - Парагвай - Перу - Суринам - Уругвай - Французька Гайана -

Чилі

3. Провідні туристичні країни регіону, їх туристичні центри, розвинені види туризму.

Наявність мальовничих місць у США сприяє розвитку туризму, орієнтованого на використання природних ресурсів - у країні створено більше 350 національних парків і заповідників загальною площею понад 30 млн га, які мають світову славу і приймають до 300 млн туристів за рік. Завжди багато відвідувачів у Єллоустоні, Великому Каньйоні, Каньйонленді, Ачезі, Титані, Глешієрі, Олімпіку, Йосеміті, Мамонтовій печері та на територіях багатьох інших цікавих об'єктів.

Туристичною "візитівкою" Онтаріо (Канада) є Ніагарський водоспад, найцікавіша частина якого ("Велика підкова") розміщується саме на канадській території.

На початку ХХІ ст. Мексика - визнаний латиноамериканський лідер в експорті туристичних послуг. Потужним чинником розвитку туристичної індустрії стала багата культурна спадщина. Особливої популярності набули центри найдавніших Американських цивілізацій майя та ацтеків - Чічен-Іца, Майяпан, Паленке, Теотіукан, Ушмаль, де збереглися чудові зразки архітектури і мистецтва: піраміди, залишені ацтеками, культові споруди, кам'яні укріплення, давні поселення і житлові будинки. Високу пізнавальну цінність мають пам'ятки іспанської колоніальної доби у містах Пуебла, Гвадалахара, Кампече, Ель-Тахін і багатьох інших центрах, розкиданих територією країни.

Головним організаційним центром туристичної індустрії є столиця країни. Мехіко називають містом архітектурних пам'яток і музеїв. У місті нараховується понад 1 400 унікальних будівель і монументів, 10 археологічних парків, більше 100 музеїв. Історичний центр Мехіко включений до списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Першорядними пам'ятками Мехіко є піраміда ацтеків, замок Чапультепек, Національний кафедральний собор, муніципальний і національний палаці.

Міжнародний туризм належить до пріоритетних напрямків розвитку національних господарств. Підставою для цього є стійкий попит з боку американських і канадських споживачів і ресурсна забезпеченість: країни володіють достатніми для розвитку туристичної індустрії природними і суспільними туристичними ресурсами.

Бермуди мають найвищу у світі щільність полів для гольфу - 10 на квадратний кілометр.

Колоритні міста Бразилії самі по собі є туристичними атракціями. Бразилія належить до найбільш незвичних міст континенту, яке внесено до списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Нова столиця була збудована у центральній частині країни фактично із "нуля" за 4 роки (1957-1960). Оригінальне планування, архітектурні особливості й цікаві об'єкти (ботанічний сад, зоопарк, міський парк із басейнами, наповненими мінеральною водою, Арковий палац із висячими садами і багато іншого) перетворили Бразилія на одне із найбільш відвідуваних міст країни.

Першість за кількістю туристів упевнено утримує Ріо-де-Жанейро, або Ріо - найбільше місто країни. Головними символами Ріо є знаменита статуя Христа на горі Корковадо і кристалічна скеля Пау-ді-Асукар ("Цукрова голова") біля входу в бухту Гуанабара. Місто багате видатними архітектурними пам'ятками: колоніальні церкви, монастирі Сан-Бенто, Сан-

Антоніу, імператорський палац, палац Тірадентіс та ін. У місті багато музеїв: Національний історичний музей, Національний художній музей, Музей Республіки тощо. Але світову славу Ріо приніс щорічний карнавал.

Амазонські джунглі, хребти Карибських Анд, 3 000 км піщаних пляжів, найбільше у Південній Америці озеро Маракайбо, одна з найдовших у світі річка Оріноко, найвищий водоспад планети Анхель, багата флора і фауна, представниками якої є ягуар, оцелот і найдовша у світі змія анаконда, а також унікальне культурне середовище - головні туристичні ресурси Венесуели.